

Kunnskapsdepartementet
Postboks 8119 Dep
0032 Oslo

Høring - forslag til endringer i forskrift om tildeling av utdanningsstøtte for 2017-18

Vi viser til brev av 12.10.16 fra Kunnskapsdepartementet med høring av forslag til endringer i forskrift om tildeling av utdanningsstøtte for 2017-18.

Nedenfor gir vi noen vurderinger og kommentarer til en del av forslagene. Forslag som ikke er nevnt, støtter vi uten nærmere kommentarer.

Til § 2-6. Utenlandsk statsborger og utdanning i utlandet

Departementet foreslår å avvike reisestipendordningen i kapittel 30. Henviingen til kapittel 32 i § 2-6 bør derfor endres til kapittel 31.

Til § 3-2 Fravær og permisjon

Lånecassen støtter endringsforslaget, men vi foreslår å endre første setning i bestemmelsens andre ledd noe. «Søkere som får barn» må flyttes fram for å tydeliggjøre sammenhengen med rett til foreldrestipend for disse søkerne. Henviingene til kapittel 40, kapittel 41 og § 40-3 bør endres til henholdsvis kapittel 39, kapittel 40 og § 39-3.

Vi foreslår å ta inn begrepet «permisjonstiden» i siste setning i andre ledd for å tydeliggjøre hvilken periode vi ønsker å regulere.

For øvrig ser vi at departementet har innført flertallsformen av begrepet «søker». Vi foreslår å beholde dagens entallsform og viser her blant annet til § 3-1 og § 3-2.

Forslag til endring:

§ 3-2. Fravær og permisjon

Søkere som følger obligatorisk undervisning og som har ulegitimert fravær på mer enn 20 skoledager per semester, kan miste retten til støtte. Søkere som har fullstendig studiepermisjon i mer enn seks uker, får ikke støtte i permisjonstiden.

Det gjelder egne regler om permisjon eller fravær for søkere som får barn og som har rett til foreldrestipend etter kapittel 39, og for søkere som får barn og søkere som har rett til sykestipend etter kapittel 40. Søkere som tar permisjon fra utdanningen på grunn av fødsel, har i permisjonstiden ikke rett til støtte utover perioden det kan gis foreldrestipend etter § 39-3.

Til § 3-3. Aldersbegrensninger

Departementet foreslår å forskriftsfeste beløpsgrensen for maksimalt lån for låntakere som er 45 eller eldre når utdanningen er fullført. Denne er i dag regulert i en av merknadene til bestemmelsen. Lånেকassen er enig i dette, men vi har likevel en kommentar til forslaget.

Gjeldende merknad, som nå foreslås tatt inn i bestemmelsen, beskriver blant annet hvordan Lånেকassen kommer fram til det årlige beløpet som søkeren har rett til i den resterende delen av utdanningen. Vi mener at dette er forhold som hører hjemme i en merknad, og foreslår derfor å ta denne beskrivelsen ut.

Lånেকassen foreslår følgende endringer:

§ 3-3. Aldersbegrensninger

Søker som har fylt 65 år før 1. januar ~~2017~~ 2018 får ikke støtte.

~~Dersom søkeren som blir over 45 år innen utdanningen er fullført, skal han eller hun får redusert lån slik at gjelden kan bli betalt tilbake før søkeren fyller 65 år. Søkeren som er over 45 år ved avsluttet utdanning, kan ikke ha høyere gjeld enn kr 500 000 ved avsluttet utdanning. For søker som blir over 45 år ved avsluttet utdanning, blir gjeldsgrensen blir redusert med 5 prosent av kr 500 000 for hvert år utover fylte 45 år.~~

~~Støtten per undervisningsår kommer fram ved at Lånেকassen trekker den utregnede reduksjonen og eventuell tidligere gjeld (lån og eventuelle renter) fra kr 500 000. Det maksimale lånebeløpet som søkeren har rett til, Beløpet blir som hovedregel delt på antall så mange undervisningsår som står igjen av utdanningen.~~

Til § 4-1. Utdanninger det gis støtte til

Departementet foreslår å avvikle reisestipendordningen i kapittel 30. Henvisningene til kapittel 34 og kapittel 35 i gjeldende bokstav r bør derfor endres til kapittel 33 og kapittel 34.

Lånেকassen viser for øvrig til høring om endringer i opplæringsloven - Friere skolevalg, mulighet til å tilby mer grunnskoleopplæring m.m. av 21.09.15. Departementet ønsker å utvide virkeområdet i opplæringslova § 4A-1 for å legge til rette for at det kan tilbys mer grunnskoleopplæring til ungdommer som har rett til videregående opplæring. «Deltakerne vil ikke ha rett til utdanningsstøtte som om de hadde vært i videregående opplæring, og departementet anser heller ikke at det er aktuelt med utdanningsstøtte slik voksne i tilbud etter § 4A-1 første ledd kan få. Departementet vil presisere dette gjennom en endring i forskrift om tildeling av utdanningsstøtte § 4-1 bokstav c.» Vi ser at denne høringen fortsatt er under behandling, men regner med at en eventuell endring her blir fulgt opp.

Til § 5-1. Delstudier i utlandet

Lånেকassen foreslår å bruke entallsformen av begrepet «søker» i bestemmelsens tredje ledd jf. «søkeren» i første ledd. Vi foreslår også å endre henvisningen i første ledd fra § 34-1 til § 33-1.

Til § 6-4. Begrensning ved nettstudier og fjernundervisning

Departementet foreslår å avvikle reisestipendordningen i kapittel 30. Henvisningen til § 31-1 i §

6-4 bør derfor endres til § 30-1.

Vi gjør for øvrig oppmerksom på at henvisningene til § 32-5 i § 6-2, til § 31-1 i § 6-3 og til kapittel 35 i § 6-7 også bør endres.

Til § 7-4. Krav til varighet

Lånekassen foreslår å bruke entallsformen av begrepet «søker» begge steder hvor det brukes i bestemmelsen.

Til § 8-4. Tidsramme for ph.d.-utdanning i utlandet

Forslaget om å utvide antall år med støtte fra ti til tolv år for ph.d-studentene er ikke i tråd med ønskede tiltak for å øke gjennomføringsgraden i høyere utdanning. Selv om departementet skriver i omtalen at nåværende grense på ti år kun vil være for lav for enkelte ph.d.-studenter, vil flere kunne la seg friste til å utsette utdanningens avslutning hvis tidsrammen økes.

Lånekassen er for øvrig skeptisk til å øke antall år med støtte fra ti til tolv år for ph.d studenter i utlandet. Vi frykter økt gjeld for de aktuelle studentene. Selv om de har rett til samme stipendandel som masterstudentene, etter gjeldende § 38-2, opparbeider de seg gjeld. Gjennomsnittsgjelda ved avsluttet utdanning for ph.d.-studenter i utlandet økte fra 534 655 kroner i 2010 til 661 178 kroner i 2015 (tall hentet fra «Lånekassen i 2015»). Vi frykter en fortsatt gjeldsøkning hvis antall år med støtte skal økes fra ti til tolv år.

Til § 8-7. Utvidet støtteperiode for søkere med nedsatt funksjonsevne eller funksjonshemming

Departementet foreslår å ta inn følgende ledd i bestemmelsen:

«Den nedsatte funksjonsevnen skal påvirke studiesituasjonen til søkeren i betydelig grad, slik at lønnet arbeid om sommeren fører til at søkeren ikke kan opprettholde normal studieprogresjon.»

Vi viser til kommentarer til endringer i § 44-1 når det gjelder innføring av begrepet «normal studieprogresjon».

Departementet foreslår å fjerne begrepet «funksjonshemming» i bestemmelsen. Det bør vel da også vurderes en endring av bruken av det samme begrepet i § 8-3, § 8-4 og § 9-3.

Til § 9-3. Støtte ved forsinkelse ut over grensen i § 9-2

Departementet foreslår å avvikle reisestipendordningen i kapittel 30 og å innføre en ny § 43-2 om begrensning av ekstrastipendet for søker som er helt studieufør. Henvisningen til § 44-2 i § 9-3 bør derfor endres til § 43-3.

Til § 10-3. Søker som er forsørget av barnevernet

Departementet foreslår å presisere hva «dette» referer til både i bestemmelsens første og

andre ledd. Lånেকassen er enig i at det er behov for en slik presisering, men foreslår likevel noen endringer. Se under.

Når det gjelder andre ledd som regulerer støtte til utdanning som er omfattet av tredje del, foreslår dere at «dette» skal erstattes med «utgifter til livsopphold og reise». Reisestipendordningen for søkere med rett til støtte etter tredje del er foreslått avvirket for 2017-18. Bør ikke «dette» da bare erstattes med «utgifter til livsopphold»? Lånেকassen forutsetter at departementet ikke har nevnt utgifter til bolig for denne gruppen søkere siden basisstøtten også er ment å omfatte utgifter til bolig.

For øvrig foreslår vi å endre henvisningen til § 26-1 i andre ledd til § 25-1 for å vise til Lånেকassens sats for basisstøtte.

Forslag til endringer:

§ 10-3. *Søker som er forsørget av barnevernet*

Søker som er forsørget av barnevernet og som tar utdanning som er omfattet av forskriftens andre del, har rett til utstyrsstipend etter § 16-1, og lån til dekning av skolepenger etter § 23-3 dersom ~~dette utgifter som skolepengene er ment å dekke~~, ikke er dekket av kommunen, ~~og Søkeren har også rett til stipend til delvis dekning av skolepenger etter kapittel 4342~~. Søker som bor utenfor fosterhjem eller barnevernsinstitusjon, har i tillegg rett til grunnstipend, bostipend og reisestipend dersom kommunens ytelser som skal dekke ~~dette utgifter til livsopphold, bolig og reise~~ er lavere enn Lånেকassens satser. Vilkårene om avstand og reisetid for å få bostipend i henhold til § 17-2 gjelder ikke her.

Søker som er forsørget av barnevernet, og som tar utdanning som er omfattet av forskriftens tredje del, har rett til støtte etter samme regelverk som for søkere som bor sammen med foreldrene, se § 26-2. Det er et vilkår at søkeren bor i fosterhjem eller barnevernsinstitusjon. Søkere som bor utenfor fosterhjem eller barnevernsinstitusjon, har rett til støtte etter samme regelverk som for søkere som ikke bor sammen med foreldrene, hvis kommunens ytelser som skal dekke ~~dette utgifter til livsopphold og reise~~ er lavere enn Lånেকassens satser, se § ~~26-1~~25-1. Hvis kommunens ytelser som skal dekke ~~dette utgifter til livsopphold denne typen utgifter~~ er høyere enn Lånেকassens satser, har søkeren ikke rett til støtte.

Lånেকassen foreslår at den samme presiseringen av hva «dette» er ment å omfatte, også blir tatt inn i § 10-2 som omfatter søkere som bor i institusjon eller avtjener førstegangstjeneste. Forslag til endring i § 10-2:

§ 10-2. *Søker som bor i institusjon eller avtjener førstegangstjeneste*

Søker som bor i institusjon og får oppholdet dekket av det offentlige, får ikke utdanningsstøtte fra Lånেকassen. Dette gjelder også søker som avtjener førstegangstjeneste. Søker med rett til videregående opplæring etter opplæringslova § 3-1 som bor i institusjon, kan

likevel få utstyrsstipend etter § 16-1 når utgifter som utstyrsstipendet er ment å dekke, dette ikke dekkes av fylkeskommunen eller andre offentlige ordninger.

Til § 11-1. Avtale om støtte

Departementet foreslår å avvikle reisestipendordningen i kapittel 30 og å samle reglene om valutajustering i en ny bestemmelse. Henvisningen til § 38-2 i § 11-1 bør derfor endres til § 37-6.

Til § 12-1. Søkerens opplysningsplikt

I forskriften for 2016-17 ble det tatt inn en presisering i § 12-1 om at opplysninger som søkeren plikter å gi, må sendes inn skriftlig. Det ser ut som om den foreslåtte endringen i § 12-1 for 2017-18 tar utgangspunkt i bestemmelsen for 2015-16 og ikke 2016-17. Vi går ut fra at det er en feil.

Til § 14-2. Frist for å sende inn opplysninger

Lånekassen er enig i departementets forslag om å samkjøre fristen for å sende inn opplysninger som søkeren er blitt bedt om å sende inn, med fristen for innsendelse av opplysninger som søkeren sender inn på eget initiativ. Vi er likevel skeptiske til det konkrete endringsforslaget. «Nye opplysninger» kan bli misforstått og tolket dithen at det bare er snakk om opplysninger som Lånekassen ikke har mottatt tidligere. I de tilfellene hvor Lånekassen ber søkeren om å sende inn opplysninger, vil nok ikke de aktuelle opplysningene alltid bli oppfattet som «nye». Vi foreslår derfor en endring.

Opplysninger om endringer må sendes inn før søkerens støtteperiode er avsluttet. Nødvendig dokumentasjon kan likevel sendes inn etter avsluttet støtteperiode, men så snart den er tilgjengelig. Lånekassen foreslår en liten ordlydsendring i siste setning for å presisere at det er dokumentasjonen, ikke opplysningene, som kan sendes inn etter avsluttet støtteperiode.

Forslag til endring:

§ 14-2. Frist for å sende inn opplysninger

Søker som er bedt om å sende inn opplysninger, eller som selv skal opplyse om endringer, må sende inn disse opplysningene før søkerens støtteperiode for undervisningsåret 2017-18 er avsluttet. Dersom dokumentasjonen først foreligger etter at søkerens støtteperiode er avsluttet, må den sendes inn så snart den er tilgjengelig.

Til § 14-3. Foreldrestipend og § 14-4. Sykestipend

Departementet foreslår å avvikle reisestipendordningen i kapittel 30. Henvisningen til kapittel 40 i § 14-3 og til kapittel 41 i § 14-4 bør derfor endres til henholdsvis kapittel 39 og kapittel 40.

Til § 17-4. Unntak for søker som mottar offentlig stønad

Departementet foreslår å presisere at unntaksbestemmelsen i § 17-4 kun skal omfatte trygdeytelser som er ment å dekke boutgifter eller statlig eller kommunal bostøtte. I omtalen

vises det til at det har vært uklart om søkere som mottar Erasmus + stipend, skal omfattes av denne unntaksbestemmelsen siden de får et stipend som er ment å gå til blant annet boutgifter.

Lånecassen mener at den foreslåtte endringen vil være utvidende. Begrepet trygdeytelser omfatter ikke alle offentlige stønader som er ment å dekke boutgifter. Et eksempel på dette er introduksjonsstønad, en stønad som er ment å dekke alle løpende utgifter søkerne har, herunder utgifter til bolig. Som departementet selv skriver i høringsomtalen, er utdanningsstøtteordningen lagt opp slik at dobbeltdekning av utgifter skal unngås. Da bør unntaksbestemmelsen ikke bare omfatte trygdeytelser og statlig eller kommunal bostøtte, men også andre ordninger som er ment å dekke boutgifter. Lånecassen foreslår følgende endring:

§ 17-4. Unntak for søker som mottar støtte til boutgifter offentlig stønad

Det gis ikke Bostipend gis ikke til søker som mottar overgangsstønad, uføretrygd, arbeidsavklaringspenger eller andre stønader som er ment å dekke boutgifter. statlig eller kommunal bostøtte eller støtte til boutgifter gjennom folketrygden eller andre ordninger. Søker som mottar stipend fra Erasmus + har likevel rett til bostipend. Se § 33-9.

Lånecassen mener at den samme vurderingen som er foretatt for § 17-4 bør foretas for § 21-3. Etter gjeldende § 21-3 gis det ikke reisestipend til søkere som får støtte til reiser gjennom folketrygden eller andre ordninger. Erasmus + stipendet omfatter blant annet dekning av reiseutgifter. Departementet avklarte i brev av 07.06.16 at søkere som mottar stipend fra Erasmus + skal ha rett til reisestipend. Erasmus + stipendet skal «regnes som et generelt stipend som ikke fører til bortfall av bostipend og reisestipend.» Departementet understreket i det samme brevet at denne tolkningen kun skal gjelde Erasmus + stipendet og ikke andre stønader eller stipender. Lånecassen mener at en slik avklaring bør presiseres i bestemmelsen, og ber derfor departementet vurdere å ta inn en presisering i § 21-3 om at det gjøres unntak for søkere som mottar Erasmus + stipend, og som har rett til støtte etter gjeldende § 34-11, ny § 33-9. Lånecassen foreslår samtidig en endring i bestemmelsens overskrift for å gjøre den mer lik § 17-4:

§ 21-3. Unntak for søker som får støtte fra folketrygden eller andre ordninger

Det gis ikke reisestipend til søker som får støtte til reiser gjennom folketrygden eller andre ordninger. Søker som mottar stipend fra Erasmus + har likevel rett til reisestipend. Se § 33-9.

Til § 21-2. Reisestipend i land utenfor Norden

Departementet foreslår å avvikle reisestipendordningen i kapittel 30. Henvisningen til kapittel 39 bør derfor endres til kapittel 38.

Til § 27-2. Utvidet rett til omgjøring av utdanningsstipend

Henvisningene til kapittel 40 og kapittel 41 i bokstav a og b bør endres til henholdsvis kapittel 39 og kapittel 40 siden kapittel 30 er foreslått fjernet.

Til § 31-1. Støtte som bare gis som lån.

Lånecassen er skeptisk til å gi studenter som skal ta trafikkflygerutdanning, et ekstralån på

opptil 350 000 kroner årlig i inntil to år. Vi frykter at gjelden til de aktuelle studentene vil bli uforsvarlig høy. Flere av studentene vil ha gjeld fra tidligere utdanning og ekstralånet vil komme på toppen av denne. Den totale gjeldsbelastningen kan bli stor.

Det er usikkerhet om behovet for piloter framover og arbeidsmarkedet kan uansett endre seg. Når en forskrift først er fastsatt, tar det tid å endre denne hvis det skulle vise seg at det blir et behov for det. Hvis forslaget til endring blir vedtatt, bør det følges nøye med på gjeldsutviklingen til de aktuelle studentene og arbeidsmarkedet for piloter slik at vi unngår samme situasjon som førte til at vi måtte fjerne den særlige låneordningen for trafikkflygere i 1987.

Forslaget er kompliserende for Lånekassen og omfatter kun en begrenset gruppe søkere. Det er heller ikke i tråd med ønsker jf. Digital agenda (Meld.St.27, 2015-2016).

I bestemmelsens bokstav a er det presisert at det ikke kan gis lån til skolepenger dersom disse er dekket av andre. Lånekassen foreslår å ta tilsvarende presisering inn i bokstav b. Vi har forstått det slik at begrensningen i bokstav a også skal omfatte søkere som tar trafikkflygerutdanning.

Departementet foreslår å endre «for søkere som er omfattet av ordningen med sommerterminer» til «søkere som tar sommerkurs ved universiteter og høyskoler» i bestemmelsens bokstav d. Lånekassen forutsetter at det her ikke er tenkt at det skal gis støtte til sommerkurs i utlandet. For å unngå usikkerhet rundt dette foreslår vi å presisere at støtte til sommerkurs kun kan gis til sommerkurs ved universiteter og høyskoler i Norge.

Forslag til endringer:

§ 30-1. *Støtte som bare gis som lån*

Støtte til disse utgiftene gis bare som lån:

(.....)

b) skolepenger utover satsen i bokstav a til søkere som tar offentlig godkjent trafikkflygerutdanning. Det gis ekstralån på opptil kr 350 000 per år i maksimalt to undervisningsår. Ekstralån blir bare gitt for det beløpet søkeren skal betale i skolepenger, og bare hvis skolepengene ikke er dekket av andre.

(.....)

d) støtte på inntil kr 4 432 per måned, sommeren ~~2017~~ 2018 for søkere som ~~er omfattet av ordningen med sommerterminer~~ tar sommerkurs ved universiteter og høyskoler i Norge

Til § 32-6. Unntak fra vilkår om tilknytning til Norge ved delstudier og visse utdanninger

Henvisningene til § 32-5 og § 34-9 til § 34-12 bør endres til henholdsvis § 31-5 og § 33-8 til §

33-12 siden kapittel 30 er foreslått fjernet.

Til § 34-2. Første året av bachelorutdanningen

Henvisningene til § 34-1 bør endres til § 33-1 siden kapittel 30 er foreslått fjernet.

Til § 34-7. Videregående opplæring og fagskoleutdanning

Forenkling av vilkårene for støtte til vanlig videregående opplæring

Departementet foreslår en forenkling av vilkårene for støtte til vanlig videregående opplæring, nemlig at søkere som følger foreldrene eller ektefellen på midlertidige opphold i utlandet, skal ha rett til støtte til videregående opplæring, uavhengig av årsaken til utlandsoppholdet. Lånেকassen ønsker å kommentere at vi fortsatt vil ha utfordringer med å foreta vurderinger og avgrensninger når det gjelder definisjonen av hva som kommer inn under et tidsbegrenset opphold. Hvor langt strekker et tidsbegrenset opphold seg? Øvrige utfordringer med den foreslåtte endringen vil være framskaffelse av aktuell dokumentasjon og hvem som skal utstede denne. I en del tilfeller vil vi ikke få annen dokumentasjon enn egenerklæringer og disse kan være vanskelige å vurdere.

Små håndverksfag

Lånেকassen er enig i forslaget om å innføre støtterett til søkere som skal ta små håndverksfag i utlandet. Vi mener likevel at det i bestemmelsen må vises til aktuell liste over fag som årlig fastsettes av Utdanningsdirektoratet, og som også departementet viser til i omtalen: «Med dette forslaget kan det gis støtte også når fagområdet står oppført i listen over små håndverksfag.» Dette for å unngå diskusjoner og usikkerhet om hvilke fag som regnes som et lite håndverksfag.

Departementet sier i høringsnotatet at det skal være et krav at utdanningen har offentlig eller tilsvarende godkjenning i studielandet eller at den blir anbefalt av norsk faginstans. Lånেকassen har liten erfaring med skoler på nivå med videregående opplæring eller fagskole i utlandet og offentlig godkjenning av disse. Vi er derfor usikre på hvilke instanser som kan vurdere om utdanningene har offentlig eller tilsvarende godkjenning i studielandet.

Norsk Håndverksinstitutt bør være aktuell faginstans som foretar vurderinger og kommer med anbefalinger. Det er de som er ansvarlige for de faglige rådene som ligger til grunn for hvilke fag som til enhver tid står på den aktuelle listen som fastsettes årlig av Utdanningsdirektoratet. Hvis den omtalte endringen blir vedtatt, ber Lånেকassen departementet tilskrive Norsk Håndverksinstitutt slik at de er klar over endringen, og at de vil få ansvaret for å vurdere ulike utdanninger med tanke på anbefaling.

Departementet foreslår å åpne for å gi støtte til små håndverksfag, både på videregående skoles nivå og på fagskolenivå. Vi forstår det da slik at vi fra høsten 2017 må skille mellom søkere som har rett til støtte etter andre del og søkere som har rett til støtte etter tredje del. I dag er praksis slik at alle søkere som har rett til støtte etter § 34-7 bokstav b, får støtte etter forskriftens tredje del. Lånেকassen anbefaler å opprettholde dagens praksis da det vil være utfordrende å klare å skille på de to ulike utdanningsnivåene. Det eneste sikre holdepunktet vi har er å se på alderen og tidligere utdanning til søkeren, og å vurdere om det er sannsynlig at

søkeren har ungdomsrett eller ikke til videregående opplæring. Uansett bør det vurderes å presisere hvilken forskriftsdel søkerne kan få støtte etter. Dette for å unngå usikkerhet og eventuelle misforståelser. Det er ikke tatt inn et forslag om presisering av dette i forslag til endring under, men vi ber departementet like fullt om å vurdere dette.

Forslag til endring:

§ 33-6. Videregående opplæring og fagskoleutdanning

(...)

b) til yrkesfaglig opplæring når utdanning innenfor tilsvarende fagområde enten ikke finnes i Norge eller regnes som et lite håndverksfag i Norge. Utdanninger som regnes som et lite håndverksfag i Norge, framgår av liste som fastsettes årlig av Utdanningsdirektoratet. Opplæringen må ha offentlig eller tilsvarende godkjenning i studielandet eller bli anbefalt av norsk faginstans.

(...)

Til § 34-8. Støtte til kortere studieopphold i utlandet på nivå med videregående opplæring eller fagskoleutdanning i Norge

Departementet foreslår å åpne for å gi støtte til delstudier i utlandet på fagskolenivå. Delstudiet må være godkjent av den norske fagskolen som en del av en fagskoleutdanning som er påbegynt i Norge. I tillegg foreslås det å stille krav om at den utenlandske utdanningen skal ha offentlig eller tilsvarende godkjenning i studielandet.

Lånekassen mener at det bør være nok å stille som krav at den norske fagskolen har godkjent delstudiet som en del av en fagskoleutdanning som er påbegynt i Norge. Vi ønsker her å vise til vår praksis når det gjelder støtte til delstudier i utlandet på høyere utdannings nivå og gjeldende § 34-1. Av nevnte bestemmelse framgår det at det kan gis støtte til høyere utdanning i land utenfor Norden når utdanningen blir forhåndsgodkjent av institusjon akkreditert som universitet, vitenskapelig høyskole eller høyskole, som en del av en utdanning på bachelor- eller masternivå som tilbys ved institusjonene. Det er ikke et eksplisitt krav at delstudiet må ha offentlig eller tilsvarende godkjenning i studielandet. Det er opp til det norske lærestedet hvilke delstudier de vil godkjenne med tanke på uttelling i egne grader. Når en norsk høyskole eller et universitet har godkjent et delstudium som en del av en grad som søkeren har påbegynt i Norge, sjekker derfor ikke Lånekassen om den utdanningen som skal tas i utlandet har offentlig eller tilsvarende godkjenning i studielandet. Vi baserer oss på det norske lærestedets vurderinger. Lånekassen mener at det samme bør gjelde ved delstudier i utlandet på fagskolenivå.

Vi viser også til forslag til ny § 5-1 hvor det ikke stilles krav om annet enn at delstudiet må være en del av en fagskoleutdanning som søkeren har begynt på i Norge.

Departementet har selv uttalt at nedgangen i antallet delstudenter gir grunn til bekymring og at målsettingen i Bologna-prosessen om en andel på 20 prosent mobile studenter er truet. Vi bør derfor oppmuntre norske læresteder til å sende delstudenter ut, ikke gjøre det unødvendig komplisert ved å innføre krav om offentlig eller tilsvarende godkjenning i studielandet.

Departementet sier i omtalen at fagskolestudenter som tar delstudier i utlandet, skal ha rett til samme skolepengestøtte som studenter i høyere utdanning på bachelornivå, det vil si etter ny § 37-2 andre ledd bokstav a. Bokstav b i samme bestemmelse omfatter skolepenger til masternivå, ph.d.-nivå og delstudier. Hvis departementet mener at fagskolestudenter på delstudier ikke skal omfattes av «delstudier» etter bokstav b, bør det tydeliggjøres i bokstav b hvilke delstudenter som skal omfattes av samme skolepengestøtte som studenter på masternivå og ph.d.-nivå.

Forslag til endring i ny § 33-12:

§ 33-12. *Fagskoleutdanning*

Det kan gis støtte til kortere studieopphold som er en godkjent del av den fagskoleutdanningen som søkeren har begynt på i Norge. Det er en forutsetning at fagskolen i Norge har godkjent studieoppholdet, ~~og at opplæringen har offentlig eller tilsvarende godkjenning i studielandet.~~

Det gis skolepengestøtte etter § 37-1 og § 37-2 andre ledd bokstav a.

Til § 34-12. Lærlinger i utlandet

Denne bestemmelsen blir vel en ny § 33-11, ikke § 34-10.

Til § 35-1. Språklig tilrettelegging

Henvisningene til § 38-1 og § 38-2 bør endres til § 37-1 og § 37-2 siden kapittel 30 er foreslått fjernet. For øvrig viser vi til kommentarer under § 35-2 og § 35-5.

Til § 35-2. Omgjøring av lån til utdanningsstipend for språklig tilrettelegging og § 35-5 Omgjøring av lån til språkstipend

Departementet foreslår å avvikle gjeldende tilleggskrav for å få omgjøring av lån til utdanningsstipend, og for å få beholde språkstipendet som stipend, uten omgjøring til lån. Lånekassen kan ikke se at tilleggskravene for søkere som tar språklig tilrettelegging eller som mottar språkstipend, hindrer søkere i å ta et språkkurs i utlandet. De aller fleste søkerne kjenner ikke til disse kravene, og begynner på språkkurs uavhengig av dem. Vi mener at vi bør gi språkstipend og støtte til språklig tilrettelegging til søkere som har en plan med sitt utlandsopphold, slik at vi ikke ender opp med å kun gi støtte til rene språkkurs som ikke trenger å være på høyere utdanningsnivå. Vi ser for oss at flere vil kunne benytte seg av muligheten til å ta flere språkkurs når denne ordningen blir kjent. I verste fall vil søkere kunne få støtte til språkkurs i flere år.

Lånেকassen er kjent med at søkere som tidligere har fått støtte til tilretteleggingssemester, har benyttet ulike kommersielle aktører for å tilrettelegge sine utlandsopphold og for å få plass på språkkurs i utlandet. Vi er bekymret over at en fjerning av dagens «hindre» vil føre til en økning i slik bruk av kommersielle aktører og at søkeren vil måtte bruke en del av støtten fra Lånেকassen til å dekke avgifter som disse krever. Vi ser at muligheten for studiefinansiering nå brukes aktivt i markedsføringen av slike kurs. «Lånেকassen støtter ditt friår». Dette er uheldig. Studentene lokkes til å ta kurs til en høyere pris enn strengt tatt nødvendig. De kan risikere å ende opp med høyere gjeld enn om de hadde tatt tilsvarende kurs ved ulike universiteter.

Dersom nåværende tilleggskrav blir fjernet, mener Lånেকassen at gjeldende § 35-1 også bør endres. I denne bestemmelsen framgår det at det gis støtte til opplæring i språk og samfunnsfag når søkeren enten planlegger høyere utdanning som gir rett til støtte i et land utenfor Norden som ikke er engelskspråklig (bokstav a), eller når søkeren planlegger høyere utdanning som gir rett til støtte i Finland eller Island (bokstav b).

I dag er det slik at Lånেকassen sjekker den utdanningen som søkeren oppgir at han/hun planlegger å ta etter endt språklig tilrettelegging, før det gis støtte til språklig tilrettelegging. Hvis den planlagte utdanningen gir rett til støtte, gir vi støtte til språklig tilrettelegging. Hvis den planlagte utdanningen ikke gir rett til støtte, gir vi ikke støtte til språklig tilrettelegging.

Det bør ikke være flere krav for å få tildelt støtte til språklig tilrettelegging enn for å få omgjøring av lån til stipend av slik utdanning, eller for å få beholde tildelt språkstipend som stipend. Lånেকassen foreslår derfor følgende endring:

§ 34-1. Språklig tilrettelegging

Det gis støtte til ~~opplæring kurs~~ i språk og samfunnsfag ~~når søkeren~~ i Finland, Island eller land utenfor Norden som ikke er engelskspråklige.

- a) ~~Planlegger høyere utdanning som gir rett til støtte i et land utenfor Norden som ikke er engelskspråklig, eller~~
- b) ~~Planlegger høyere utdanning som gir rett til støtte i Finland eller Island~~

~~Kurset må lede til en offisiell språkeksamen, og tas i det landet der utdanningen skal tas. Det kan gjøres unntak dersom slikt kurs ikke tilbys i landet, og Kurset må da tas i et land hvor det aktuelle språket er offisielt språk.~~

Kurset må som hovedregel tas ved et universitet. Det kan også gis støtte til kurs ved frittstående språkskoler dersom skolen har offentlig akkreditering. Eksamen ved frittstående språkskoler må telle som grunnlag for opptak til høyere utdanning.

Kurset Opplæringen må være på fulltid, med minimum 15 undervisningstimer per uke, og vare i minst tre måneder. Til lengre kurs kan det gis støtte i inntil to semestre.

Det gis skolepengestøtte etter § 37-1 og § 37-2 andre ledd bokstav a.

Siden det ikke er foreslått endringer fra departementets side i gjeldende § 35-1 forutsetter Lånekassen at søkere som har rett til støtte til språklig tilrettelegging, ikke skal ha rett til tilleggslån til skolepenger etter § 37-4.

Til ny § 37-1. Hovedregler

Etter bestemmelsens tredje ledd kan søkere som blir forsinket i utdanningen, jf § 9-2, få støtte til skolepenger i form av lån innenfor satsene i § 37-2 og § 37-3. Det er her ikke foreslått en henvisning til § 37-4. Lånekassen ber departementet vurdere om ikke også denne gruppen søkere bør ha rett til tilleggslån til skolepenger etter § 37-4.

Til ny § 37-4. Tilleggslån til dekning av skolepenger

Departementet foreslår å innføre et tilleggslån på opptil 100 000 kroner per undervisningsår til dekning av skolepenger. Lånekassen er skeptisk til dette da vi frykter økt gjeld blant utlandsstudentene og utfordringer med å betale tilbake lånet. Vi ser at valutaendringer medfører henvendelser med spørsmål om mulighet for å få ytterligere støtte. Det er likevel mye med en økning på 100 000 kroner per undervisningsår når hele beløpet skal gis som ekstra lån.

Vi er for øvrig usikre på om forslaget til innføring av tilleggslån til skolepenger vil føre til at flere enn i dag vil velge å ta utdanning i Storbritannia og USA, land med tradisjonelt høye skolepenger. Dette vil i så fall ikke være i tråd med regjeringens Panorama strategi, Tyskland strategi eller arbeidet med Humaniorameldingen.

Til ny § 37-5. Støtte fra andre til skolepenger

I forslag til ny bestemmelse er det vist til § 37-4 to ganger. Vi foreslår at dette blir endret slik at henvisningene blir korrekte:

§ 37-5. Støtte fra andre til skolepenger

For søkere som mottar ytelse fra andre til skolepenger, blir støtten til skolepenger redusert dersom samlet støtte til skolepenger overskrider faktiske skolepenger. Reduksjonen skjer i denne rekkefølgen: tilleggslånet til skolepenger etter § 37-4, lånedelen av skolepengestøtten etter § 37-2 og § 37-4, tilleggsstipendet etter § 37-3 og stipenddelen av skolepengestøtten etter § 37-2.

Til § 39-1. Tilskudd til reiser

Departementet foreslår å avvikle reisestipend til reiser i Norge og Norden for søkere som får støtte etter forskriftens tredje del. Som en konsekvens av dette vil studenter i utlandet kun få støtte til reiser utenfor Norden. Andelen stipend for disse søkerne er foreslått redusert fra 70 til 35 og andelen lån er foreslått økt fra 30 til 65. Etter det Lånekassen har forstått skal denne endringen kun omfatte søkere med rett til støtte etter tredje del. Dette bør presiseres i bestemmelsen.

Til § 41-2. Gradert sykestipend

Departementet foreslår å avvikle reisestipendordningen i kapittel 30. Henvisningen til kapittel 41 bør derfor endres til kapittel 40.

Til § 44-1. Stipend til søkere med nedsatt funksjonsevne eller funksjonshemming

Departementet peker på at ekstrastipendet skal gis til søkere som trenger ekstra tidsbruk for å opprettholde normal studieprogresjon. Lånেকassen er skeptisk til bruken av «normal» studieprogresjon som begrep i bestemmelsen. Vi tar til etterretning at det i omtalen blir vist til at sammenlikningsgrunnlaget for vurderingen er normal fremdrift, normal tidsbruk og normal studieprogresjon i heltidsstudier, og likevel kapasitet eller tid til overs til arbeid og/eller avkobling. Som normal fremdrift regnes 60 studiepoeng i året ved full studiebelastning. Det er vel og bra med et slikt utgangspunkt, men vi frykter likevel at normal studieprogresjon vil bli oppfattet på ulike måter av søkerne våre, og legene vil være avhengige av informasjon fra dem for å kunne vurdere nettopp dette forholdet. Vi kan ikke forutsette at legene har kunnskap om hva som er normal studieprogresjon i enhver utdanning som søkerne våre tar. Dette kan dessuten variere. Vi er usikre på hvordan legene skal kunne vurdere dette forholdet i enhver sak og mener at dette forslaget til endring vil skape utfordringer for dem.

Lånেকassen foreslår noen endringer i ordlyden:

«Søkere» foreslås endret til «søker» for å rendyrke entallsformen i bestemmelsen.

I bestemmelsens første setning brukes formuleringen: «lønnet arbeid i tillegg til utdanning». I tredje setning brukes: «lønnet arbeid ved siden av studiene». Lånেকassen anbefaler at en bruker samme begrep begge steder, og da foreslår vi begrepet utdanning.

I omtalen viser departementet til at ekstrastipend kan bli gitt til søkere som ikke kan ha lønnet arbeid «ved siden av» utdanningen. Lånেকassen foreslår å bruke denne formuleringen også i bestemmelsens første ledd, ikke bare i andre ledd.

Siden stipendet nå skal kalles ekstrastipend, foreslår vi at dette begrepet brukes gjennomgående i bestemmelsen.

§ 44-1. Vilkår for stipend ~~Stipend~~ til søkere med nedsatt funksjonsevne eller funksjonshemming ~~(ekstrastipend)~~

~~Søkere~~ som på grunn av nedsatt funksjonsevne ~~eller funksjonshemming~~ ikke kan ha lønnet arbeid ved siden av i tillegg til utdanning som er omfattet av forskriftens tredje del, gis et ekstrastipend på kr 3 549 per måned i tillegg til basisstøtten. Den nedsatte funksjonsevnen skal påvirke studiesituasjonen til søkeren i betydelig grad, slik at lønnet arbeid ved siden av utdanningen ~~studiene~~ fører til at søkeren ikke kan opprettholde normal studieprogresjon. Det er en forutsetning at søkeren er i stand til å studere og er studieaktiv i søknadsperioden. Se § 3-2.

Ekstrastipendet kan også bli gitt om sommeren, det vil si i perioden 16. juni til 15. august. Se også § 8-7.

Dersom søkeren likevel har lønnet arbeid ved siden av utdanningen, faller retten til ekstrastipendet bort. Se § 12-1.

EkstrasStipendet blir behovsprøvd etter reglene i kapittel 29.

Til ny § 43-2. Begrensning av ekstrastipend for søker som er helt studieufør

Departementet viser til at forslaget om å presisere at søkere som først har mottatt ekstrastipend, får beholde dette stipendet hvis de senere blir helt studieufør, er i tråd med Lånekassens praksis. Lånekassen ønsker her å påpeke at dette er ikke en ønsket praksis. Vi har ønsket å håndtere disse sakene etter § 12-3, med omgjøring av uberettiget mottatt stipend til lån og krav om tilbakeføring av uberettiget mottatt støtte. Søkere som først mottar ekstrastipend, og som senere blir studieufør, fyller ikke lenger vilkårene for ekstrastipendet. De er ikke lenger studiefør, og bør derfor ikke ha rett til å få beholde tildelt ekstrastipend. Lånekassen synes det er uheldig at det er søknadstidspunktet som skal avgjøre rettigheten til dette stipendet, og ikke om vilkårene er til stede. Det er ingen andre stipender som blir håndtert på samme måte. Endringer underveis i et studieløp som medfører at en søker ikke lenger har rett til eksempelvis omgjøringslån (utdanningsstipend) eller forsørgerstipend, blir vurdert etter § 12-3 med omgjøring og krav om tilbakeføring. Vi ser ingen grunn til at ekstrastipendet skal håndteres på en annen måte enn øvrige stipender.

I forslag til endring til ny § 43-1 foreslår departementet å presisere at retten til stipend faller bort for søkere som likevel har lønnet arbeid ved siden av utdanningen, jf. § 12-1. Også i slike tilfeller vil ikke søkerne lenger fylle vilkårene for stipendet. Departementet er dermed ikke konsekvente når det gjelder ønsket håndtering av endringer som oppstår underveis, og hvilke søkere som har rett til ekstrastipendet og ikke. Det bør være et minstekrav at vilkårene for å få ekstrastipendet er oppfylt i alle tilfeller.

Til § 49-2. Utrekning og utbetaling av støtte i det første semesteret

Departementet foreslår å oppheve § 49-2 da kvoteordningen er under avvikling. Etter departementets rundskriv, F-03-15, kan det gjøres unntak fra kravet i § 45-1 andre ledd om at det ikke tas opp nye studenter gjennom kvoteordningen fra og med høstsemesteret 2016. Dette gjelder studenter som har påbegynt en ettårig mastergrad for å tilrettelegge for en påfølgende ph.d-grad, og studenter som har fått berettigede forventninger om opptak til et kvotestudium. Det er Senter for internasjonalisering av utdanning (SIU) som avgjør om det kan gjøres unntak fra kravet i § 45-1 andre ledd.

Når departementet nå skriver at ingen studenter vil starte utdanning under kvoteordningen høsten 2017, forutsetter Lånekassen at det ikke lenger skal kunne gjøres unntak som nevnt over. Vi ber om å få en tilbakemelding på dette.

Endringer i ny skatteforvaltningslov

Lånkassen er nylig blitt kjent med at ny skatteforvaltningslov er vedtatt og vil tre i kraft fra og med 1.januar 2017. En av endringene som følger med den nye skatteforvaltningsloven er at etablerte begreper som «ligning» og «likningsverdi» endres til henholdsvis «fastsetting» og «formuesverdi». § 19-1, § 19-6, § 29-1, § 29-2, § 29-3, § 29-4, § 29-8 og § 29-9 bør endres i henhold til dette slik at de aktuelle begrepene blir i samsvar med den nye loven.

Vennlig hilsen

Berit Hartviksen
seksjonsleder

Astrid Folkestad
seniorrådgiver